

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ι. ΚΑΡΜΙΡΗΣ

(1930-1977)

Με πολλήν θλίψιν ήκουσεν ό κόσμος τών γραμμάτων και της ήπιστή-
μης τόν πρόωρον θάνατον του Νικολάου Καρμίρη, καθηγητου της 'Αρ-
χαιας 'Ιστορίας εις την Φιλοσοφικήν Σχολήν του Πανεπιστημίου 'Αθη-
νών. 'Ο άτυχής συνάδελφος απέθανε κατόπιν μακράς και όδυνηράς άσθε-
νείας την 31 Δεκεμβρίου του π. έ. 1977 εις ήλικίαν μόλις 47 έτών.

Υιός του καθηγητου της 'Ηθικής και 'Ιστορίας τών Δογμάτων και άκα-
δημαϊκου 'Ιωάννου Καρμίρη, έγεννήθη εις την Λαμίαν τό 1930. Γενόμε-
νος πτυχιούχος της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου 'Αθηνών,
συνέχισε τās μεταπτυχιακάς σπουδάς του εις τούς κλάδους της κλασσικής
φιλολογίας και της άρχαιας ιστορίας εις την Σορβόννην, ένφ ταυτοχρό-
νως έσπούδασε θεολογίαν εις τό ρωσικόν 'Ινστιτούτον 'Ορθοδόξου Θεο-
λογίας τών Παρισίων ('Αγιος Σέργιος). 'Εκεί έγνωρίσθη και συνειργάσθη
στενώς με τόν έπιφανή έπίσκοπον Κασσιανόν Besobrasov εις θέματα φι-
λολογικά και της Καινής Διαθήκης. 'Αργότερα συνέχισε μεταπτυχιακάς
σπουδάς εις Φρανκφούρτην και Χαϊδελβέργην. 'Επιστρέψας εις 'Αθήνας
άνεκηρύχθη διδάκτωρ της Φιλοσοφικής Σχολής 'Αθηνών με τόν βαθμόν
άριστα(1958).-

Τό 1965 έξελέγη ύφηγητής εις την έδραν της 'Αρχαιας 'Ιστορίας εις
την Φιλοσοφικήν Σχολήν του Πανεπιστημίου 'Αθηνών, τό δ' έπόμενον
έτος 1966 έξελέγη τακτικός καθηγητής της 'Ιστορίας του Προχριστιανι-
κου Πνευματικού Βίου εις την Θεολογικήν Σχολήν του Πανεπιστημίου
Θεσσαλονίκης, όπου ειργάσθη με εύσυνειδησίαν, έπιδείξας ύψηλόν

πνεῦμα δημιουργικῆς συνεργασίας μετὰ τῶν συναδέλφων του καὶ τῶν φοιτητῶν του.

Ἡ βαθυτέρα κλίσις του ὅμως ἐστρέφετο πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἐλληνικὴν ἱστορίαν καὶ πρὸς τὴν ἔρευναν τοῦ δημοσίου βίου τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, πρὸς τὰ ἀντικείμενα δὲ αὐτὰ συγκλίνει καὶ ὅλη σχεδὸν ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα τοῦ Νίκου Καρμίρη.

Ἐχουσα ταῦτα ὑπ' ὄψιν τῆς ἡ Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν μετεκάλεσε τὸν Καρμίρη τὸ 1969 εἰς τὴν κενὴν ἔδραν τῆς Ἀρχαίας Ἱστορίας σχεδὸν παμψηφεί (διὰ ψήφων 11 καὶ μιᾶς μόνον ἀρνητικῆς).

Κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπεφασίσθη ἡ μετάκλησις τοῦ Καρμίρη, διευτυπώθησαν περὶ αὐτοῦ ὑπὸ καθηγητῶν-ἐκλεκτόρων εὐμενέσταται κρίσεις καὶ συγχρόνως ἐνδεικτικαὶ τοῦ ἥθους του καὶ τοῦ ἔργου του.-

Ὁ τότε Κοσμήτωρ τῆς Σχολῆς καθηγητὴς Π. Πατριαρχέας εἶπε μεταξὺ ἄλλων, ὅτι «ὁ Ν. Καρμίρης ἐμπνέεται ἀπὸ τὰς μεγάλας μορφὰς τῆς ἱστορίας τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος καί, ἀφορμώμενος ἀπὸ τῆς σημερινῆς πραγματικότητος, τὰς συνειδητοποιεῖ ὡς πρότυπα καὶ προβάλλει τὸ περιεχόμενον αὐτῶν πρὸς μίμησιν... Διὰ τῆς διδασκαλίας του μετουσιώνει τὰ ἱστορικὰ γεγονότα εἰς τὴν σημερινὴν πραγματικότητα, γεννᾷ ἐνθουσιασμόν εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ἀκροατῶν του καὶ ἐμπνέει τὴν φοιτητικὴν νεότητα».

Ὁ τότε Πρύτανης καθηγητὴς Στ. Κορρὲς ἐτόνισε τὸ ὑψηλὸν φρόνημα καὶ τὴν πίστιν τοῦ Καρμίρη εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ προσέθεσε: «Ὁ Καρμίρης προέρχεται ἐκ τῆς Σχολῆς μας καὶ ὅλη ἡ πλουσία γενικωτέρα δρᾶσις του ἐμπνέεται ἐκ τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν αὐστηρῶν ἐθνικῶν ἰδεωδῶν τῆς Σχολῆς ἡμῶν. Τὰ ἰδεώδη ταῦτα ὁ Καρμίρης μετουσίωσεν εἰς πρᾶξιν, πάντοτε μὲ φαντασίαν, ἀγωνιστικὴν διάθεσιν καὶ φανατισμόν...» Ὁ δὲ καθηγητὴς Ν. Τωμαδάκης, ψηφίζων ὑπὲρ τοῦ Καρμίρη, εἶπεν ὅτι «ὄντως οὗτος εἶναι πληθωρικός καὶ καταρρακτώδης, κινητικός, πολυίστωρ, ὡς θὰ ἔλεγον οἱ Βυζαντινολόγοι, μὲ πολλὰ διαφέροντα καὶ πολλὰς ἐκδηλώσεις... Κατὰ τὰ ἄλλα ἐκτιμῶ τὴν φιλολογικὴν του κατάρτισιν καὶ οὐ μόνον τὴν κλασσικὴν ἀλλὰ γενικωτέραν, τὸ ἥθος καὶ τὸν πατριωτισμόν του».

Καταλαβὼν τὴν ἔδραν τῆς Ἀρχαίας Ἱστορίας ἀπὸ τοῦ 1969 ὁ Ν. Καρμίρης ἐπέδόθη μὲ ζήλον εἰς τὸ διδακτικόν του ἔργον. Πράγματι, ἡ διδασκαλία του ἦτο νευρώδης καὶ ἐνθουσιώδης, προκαλοῦσα ζωηρόν καὶ ἐν-

εργητικὸν τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἀκροατῶν του. Ἀνέπτυσσε τὰ θέματα τῆς διδασκαλίας του κατὰ τρόπον σαφῆ καὶ διαφωτιστικόν, μὲ πληθωρισμὸν γνώσεων ἐξ ὅλων τῶν περιόδων τῆς ἱστορίας, μὲ θελκτικὴν εὐφράδειαν καὶ μὲ διεισδυτικὴν ἱκανότητα, παρασύρων τοὺς ἀκροατὰς του εἰς βαθυτέρας κρίσεις ἐπὶ τῶν γεγονότων καὶ τῶν φαινομένων τῆς ἱστορίας, εἰς ἀναζήτησιν τῶν αἰτίων καὶ τῶν αἰτιατῶν αὐτῶν. Ἡσθάνετο εὐτυχῆς διδάσκων ἀπὸ τῆς ἔδρας τὸ πολυπληθὲς συνήθως ἀκροατήριόν του· οὐδὲ περιωρίζετο μόνον εἰς τὴν ἀρχαίαν, ἀλλὰ μὲ εὐρείαν ἀντίληψιν ἀνέλυεν ἐπιτυχῶς θέματα καὶ νεωτέρων περιόδων τῆς ἑλληνικῆς καὶ εὐρωπαϊκῆς ἱστορίας, καὶ μάλιστα ὅσα, συνδεόμενα ἀμέσως ἢ ἑμμέσως μὲ τὴν χριστιανικὴν ἐκκλησίαν, εἶχον χαρακτῆρα θρησκευτικοπολιτικόν.

Ἐπιστημονικὸν ἔργον. Τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον τοῦ Καρμίρη εἶναι περιωρισμένον ἐξ ἀπόψεως ὄγκου. Ἀποθανὼν νέος (47 ἐτῶν) δὲν ἐπρόφθασε νὰ δημοσιεύσῃ πολλὰ καὶ νὰ προσφέρῃ συνθετικὸν ἔργον, διὰ τὸ ὁποῖον φαίνεται νὰ εἶχε καὶ τὴν ἱκανότητα καὶ τὴν προπαρασκευήν. Ἀλλὰ τὰ ὀλίγα μελετήματά του ποὺ εἶδον τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος καὶ ποὺ ἀναφέρονται κυρίως εἰς τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν τοῦ Ε' π.Χ. αἰῶνος, μαρτυροῦν στοχασμὸν ὥριμον, βαθεῖαν κρίσιν, εὐστοχον διαπραγμάτευσιν τοῦ θέματος. Εἰς τὰς μελέτας του αὐτὰς ἐπιλαμβάνεται συνήθως δυσκόλων θεμάτων, τὰ ὁποῖα διαπραγματεύεται μὲ κριτικὴν διάθεσιν καὶ μὲ συνθετικὴν ἱκανότητα. Καὶ μολονότι ἡ περίοδος αὕτη τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ἱστορίας ὑπῆρξεν ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἀντικείμενον μελέτης Ἑλλήνων καὶ ξένων διαπρεπῶν ἐπιστημόνων καὶ ἐπομένως ἀποβαίνει δυσχερὴς ἡ ἀναζήτησις καὶ ἡ ἐπισήμανσις ἀνεξερευνήτων πτυχῶν τοῦ ἀρχαίου θίου, ὁ Καρμίρης ἀνεῦρε καὶ διεπραγματεύθη σημαντικὰ θέματα, περὶ τῶν ὁποίων διετύπωσεν ἀξιοσημειώτους κρίσεις καὶ ἐνίοτε πρωτοτύπους ἀπόψεις. Ἡδύνατο νὰ κινήται ἀνέτως εἰς τὰς ἀρχαίας πηγὰς καὶ εἶχε πλήρη γνῶσιν τῆς εὐρυτάτης διεθνοῦς βιβλιογραφίας.

Τὰ αὐτοτελῆ δημοσιεύματα τοῦ Ν. Καρμίρη εἶναι τὰ ἐξῆς:

1. *Τὸ φιλολογικὸν πρόβλημα τῶν ποιμαντικῶν ἐπιστολῶν.* Ἀθήναι 1958 (διδασκορικὴ διατριβή).

2. *Κίμων καὶ Θησεύς.* Συμβολὴ εἰς τὴν ἔρευναν πολιτειακῶν προβλημάτων τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων. Ἀθήναι 1964, σχ. 8ον, σ. 73.

Πρόκειται περὶ μιᾶς θαυμασίας ἀναλύσεως τῆς πολιτικῆς τοῦ Κίμωνος εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τῆς θέσεως αὐτοῦ μέσα εἰς τὴν Ἀθηναϊκὴν παράδο-

σιν καὶ τὸν σύγχρονόν του πολιτικὸν κόσμον τῶν Ἀθηνῶν.

3. *Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν*. Τεύχος Α' (478-454 π.Χ.). Ἀθῆναι 1965, 8ον, σσ. 123. Εἰς τὴν μελέτην αὐτὴν ὁ Καρμίρης ἀναλύει τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὴν ὀριζομένην περίοδον καὶ ἐπισημαίνει τὴν ἐνότητα τῶν βασικῶν κατεθύνσεων τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῶν Ἀθηνῶν, τὴν ὁποίαν ἐνέπνευσεν ἡ πανελλήνιος ἰδέα καὶ ὁ ἐθνικὸς πόλεμος «ἐπὶ τῷ Μῆδῳ» (κατὰ Θουκυδίδην), παραλλήλως δὲ τὸ δράμα τῆς Ἀθηναϊκῆς ἡγεμονίας.

4. *Ὁ Περικλῆς χορηγὸς τῶν «Περσῶν» τοῦ Αἰσχύλου* (472 π.Χ.). Ἀθῆναι 1969, 8ον, σσ. 91.

Ὁ συγγραφεὺς, ὁρμώμενος ἐκ τῶν χορηγιῶν τοῦ Θεμιστοκλέους (Φρυνίχου «Φοίνισσαι»-476) καὶ τοῦ Περικλέους (Αἰσχύλου «Πέρσαι»-472), ἀναλύει τὴν πολιτικὴν σκέψιν τῶν δύο τούτων ἐπιφανῶν ἡγετῶν τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸν Ε' π.Χ. αἰῶνα.

5. *«Πάθει μάθος»*. Ποιητικὸς λόγος καὶ πολιτικὴ σκέψις εἰς τὸν Ε' αἰῶνα π.Χ. Ἀθῆναι 1969, 8ον, σσ. 96.

Εἰς τὴν ὥραιαν αὐτὴν ἐργασίαν ἐρευνᾶται τὸ πρόβλημα τῆς σταθερᾶς διδαχῆς διὰ τῶν ἱστορικῶν γεγονότων καὶ τῆς πείρας τοῦ βίου καὶ ἀναζητοῦνται αἱ ρίζαι τῶν πνευματικῶν καὶ πολιτικῶν ἰδεῶν τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος εἰς ἀρχαῖκά πρότυπα στοχασμοῦ καὶ δράσεως.

Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, καθὼς καὶ εἰς τὸ προηγούμενον (ἄρ. 4), τὰ πολιτικὰ θέματα τοποθετοῦνται εἰς τὰ πλαίσια τῶν πνευματικῶν κινήσεων τῆς ἐποχῆς, ἡ ὁποία τοιοῦτοτρόπως φωτίζεται περισσότερον.

6. *Συμβολὴ εἰς τὸ πρόβλημα τῆς σχέσεως θρησκείας καὶ πολιτικῆς εἰς τὰς ἀρχαίας Ἀθήνας*. (IG I² 76). Ἀθῆναι 1972, 8ον, σσ. 61.

Εἰς τὴν μελέτην αὐτὴν ἐξετάζεται ἡ ἐπίδρασις τῆς θρησκείας εἰς τὴν πολιτικὴν σκέψιν καὶ πράξιν τῆς ἡγεσίας τοῦ Ἀθηναϊκοῦ λαοῦ καὶ ἡ ἐπιρροή τῶν ἱερῶν τῶν Δελφῶν καὶ τῆς Ἐλευσίνης ἐπὶ τοῦ βίου τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.

Ἄς προστεθῇ ὅτι ὁ Καρμίρης ἐδημοσίευσε παλαιότερον καὶ μικρότερα μελετήματα ποικίλης ὕλης: «Ὁ ποιητὴς Δελῆς», Ἀθῆναι 1947, «Ὑμνος ἅπας ἡττάται», Ἀθῆναι 1952, «Τῆς ἀλώσεως», Ἀθῆναι 1953, καὶ διάφορα λογοτεχνικά καὶ ἄλλα ἄρθρα εἰς περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας. Τοῦ τελευταίου τούτου εἶδους τῶν ἐργασιῶν του ὑπάρχουν ὀλίγοι ἀνέκδοτοι.

Σημειωτέον ἀκόμη ὅτι ὁ Καρμίρης ἀνέλαθεν εἰς νεαρωτάτην ἡλικίαν

ύψηλά αξιώματα διετέλεσε γεν. γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας ἐπὶ δύο ἔτη καὶ ἀργότερα, εἰς ὑπηρεσιακὰς κυβερνήσεις, ὑφυπουργὸς Γεωργίας καὶ ὑπουργὸς Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως.

Ὁ Νίκος Καρμίρης ἀπῆλθεν ἐκ τοῦ κόσμου τοῦτου γεμάτος ἀπὸ πικρίαν, διότι κατηγορηθεὶς ἀδίκως ἐπὶ συνεργασίᾳ μὲ τὴν στρατιωτικὴν δικτατορίαν (1967-1974) ἐτιμωρήθη ὑπὸ Εἰδικοῦ Δικαστηρίου εἰς 18μηνον ἀργίαν. Καὶ ἐπανήλθε μὲν μετὰ τὴν λήξιν τῆς ποινῆς του εἰς τὴν ἐδραν του, ἀλλὰ δὲν ἠμπόρεσε ποτὲ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὸ βαρὺ ψυχικὸν ἄγχος ποὺ τὸν κατέλαβεν ἐξ αἰτίας τῆς ρηθείσης κατηγορίας καὶ τῆς ἐπακολούθησάσης ποινῆς καὶ ἐξ αἰτίας τῆς ἀπομακρύνσεώς του ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν καὶ τοὺς φοιτητάς, τοὺς ὁποίους ἠγάπα ὑπερμέτρως. Καταληφθεὶς ὑπὸ βαρείας μελαγχολίας κατέρρευσε μέχρι θανάτου. Τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν ἐστερήθη οὕτως ἐνὸς δημιουργικοῦ καὶ δραστηρίου πνευματικοῦ παράγοντος, ἡ δὲ ἐλληνικὴ ἐπιστήμη ἀπώλεσε ἓνα τίμιον ἐργάτην τοῦ πνεύματος, ὁ ὁποῖος δὲν ἐπρόφθασε νὰ ὁλοκληρώσῃ τὸ ἐπιστημονικὸν του ἔργον καὶ νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν κλάδον τῆς ἀρχαίας ἱστορίας καὶ γενικώτερον εἰς τὴν νεοελληνικὴν γραμματείαν ὅσα ἠμποροῦσε καὶ ἐσχεδιάζε νὰ προσφέρῃ. Μία ρωμαλέα ἐπιστημονικὴ προσωπικότης τοῦ τόπου μας συνετρίβη, ὥς μὴ ὄφειλε, μέσα εἰς τὰς δυσχερείας τῆς ἀνησύχου ἐποχῆς μας πρὸς ζημίαν καὶ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς Ἀνωτάτης Παιδείας.

Ε. Γ. ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗΣ

Ὁμότ. καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.